

Péter Zsolt

Az Észak-magyarországi régió turizmusának esélyei a globális gazdasági válság időszakában

A válság turizmusra gyakorolt hatásairól számos, elemzés, tanulmány, újságcikk készült annak kirobbanása óta (többségük a tömegturizmus által leginkább érintett térségekre vonatkozik). A tanulmányom a válságnak az Észak-magyarországi régió turizmusára gyakorolt hatásait vizsgálja. Következtetései a korábbi évek tendenciáira, a turizmussal kapcsolatos szakmai fórumok értékelésire, ill. statisztikai adatokra támaszkodik.

Kulcsszavak: turizmus, válság, kereslet, kínálat.

„A turizmus az utóbbi évtizedek dinamikus növekvő gazdasági szektora. A nemzetközi turistaérkezésekből származó jövedelem, jelentős mértékben hozzájárul az érintett területek foglalkoztatottságához. Az ötvenes évek elejétől napjainkig a nemzetközi utazások száma 25-szörösére, az utazásokból származó árbevétel pedig több mint 200 szorosára növekedett.” (Parrilla, Font, Nadal 2007. 209. old).

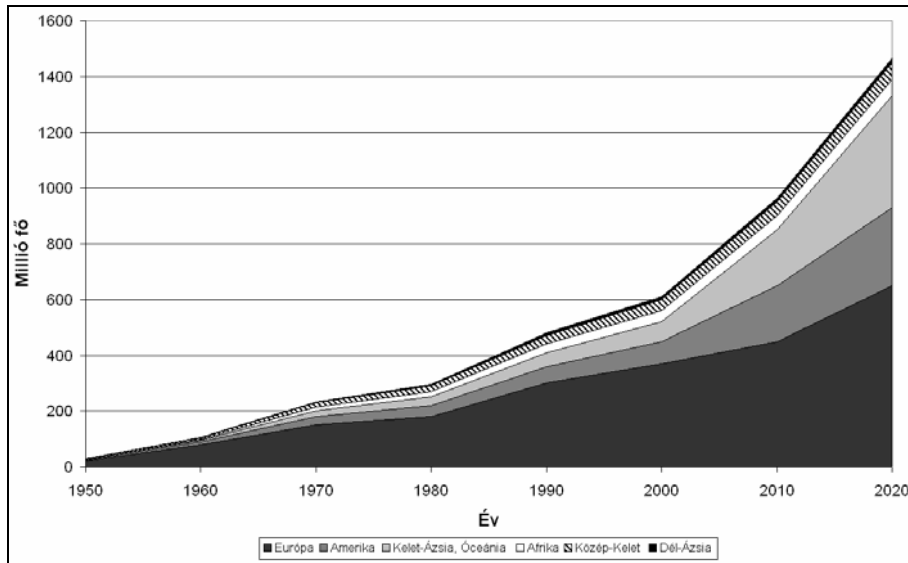
Az utóbbi években számos turizmussal foglalkozó elemzésben a fenti idézethez hasonló értékelés olvasható. Kérdés, hogy néhány év múlva is megállják-e a helyüket ezek a megállapítások. A válasz nem egyszerű, hiszen a turizmus napjainkra a globális gazdaság integráns része. Ennek megfelelően tendenciái a turisztikai ágazatra is hatással vannak.

A globális gazdasági válság kirobbanását követően a kedvezőtlen világgazdasági, ill. az ezektől csak részben függő makrogazdasági helyzet turizmusra gyakorolt hatásai kiemelt figyelmet kapn(t)ak hazánkban. Nem is lehet ez másképp, hiszen egy olyan ágazat, amely közel tíz százalékkal részesedik a nemzetgazdaság bruttó hozzáadott értékéből, amely árbevételének nagyobb része más, válság sújtotta országok állampolgáraitól származik, biztosan nem maradhat érintetlen egy olyan országban, ahol a GDP több mint hét százalékkal zsugorodott a Központi Statisztikai Hivatal legfrissebb (2009. augusztus) jelentése alapján.

Előzmények

Az elmúlt évtizedekben (elsősorban a hetvenes évektől) a nemzetközi turizmus a reáljövedelmek növekedésének, a szabadnapok számának bővülésének, a más népek, tájak megismerése iránti igény megerősödésének, valamint a közösségi (elsősorban légi) közlekedés fejlődésének köszönhetően szinte töretlen növekedési pályán mozgott.

A hosszú évtizedek kedvező tapasztalatai alapján számos a vendégforgalom alakulására vonatkozó prognózis készült. A legismertebb ezek közül a Turizmus Világszervezete (WTO) által elkészített előrejelzés (1. ábra).

1. ábra: Nemzetközi turistaérkezések száma

Forrás: Turizmus Világszervezete (WTO) statisztikai adatbázisa

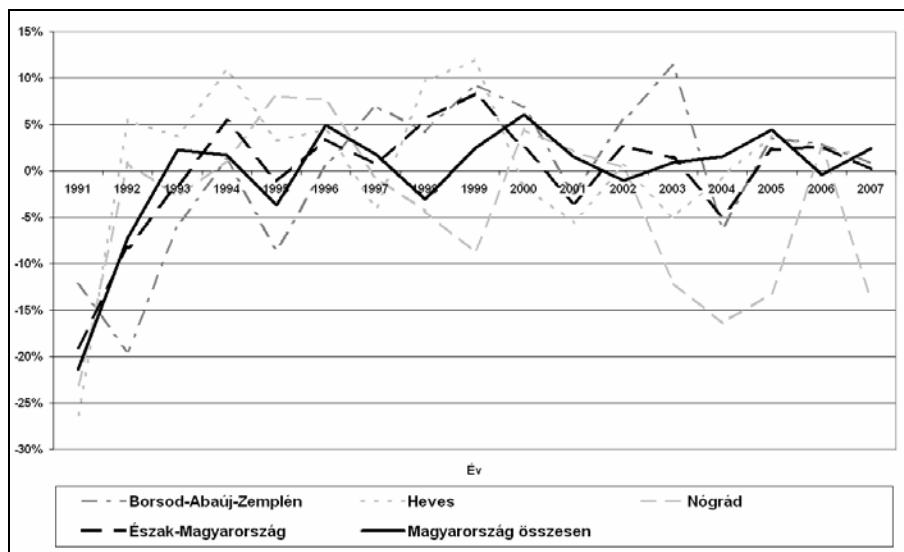
Az utóbbi évek tendenciái alapján a WTO előrejelzése az ágazat közel exponenciális növekedését prognosztizálta. Azt feltételezte, hogy a turizmus növekedési üteme a feltörekvő piacok esetében rendre meghaladja a már fejlett turizmussal rendelkező térségek (pl. Európa, Észak-Amerika) piacainak bővülését (Yearbook of Tourism Statistics, 2009).

A elmúlt időszak válságai (olajválságok, 2001. szeptember 11-i terrortámadások) néhány évre visszavetették a korábbi növekedési ütemet, de a kiváltó okok megszűnésével az ágazat dinamikája visszatért a korábbi évek tendenciáihoz (az utóbbi években ez 4-5 %-os globális növekedést jelentett) (Yearbook of Tourism Statistics, 2009).

Az elmúlt évtizedek tapasztalatai alapján feltételezhető, hogy hosszú távon (a jelenlegi válságot követően) a nemzetközi turizmus ismét növekedésnek indul. Kérdéses azonban, hogy a vendégforgalom a korábban prognosztizált, vagy egy módosult növekedési pályának megfelelően alakul?

Hazánk turizmusa a rendszerváltozást megelőző időszakban, a nemzetközi turisztikai környezettől némileg elzártan egyfajta „burokban” fejlődött. A globális gazdaságban megfigyelhető válságok kevésbé és időben késleltetve éreztették hatásaikat, ami a turizmus (túlkereslet miatt) „növekedésre ítélt” ágazatát kevésbé érintette.

A „burok” kipukkadt, amint hazánk turizmusa a határok átjárhatóságával fokozottabban ki lett téve a nemzetközi versenynek. A helyzetet tovább rontott, hogy hazánk jelentős mértékű gazdasági visszaesést (ugyanilyen irányú vásárlóerő csökkenéssel együtt) élt meg a 1990-es évek elején (2. ábra).

2. ábra: A vendégéjszakák számának változása az előző évhez képest
 Forrás: A KSH adatai alapján saját szerkesztés

A két hatás eredőjeként 1990-hez képest, egy év alatt hazánkban 20,4 %-al csökkent a vendégéjszakák száma (a belföldi 30,4, a külföldi 14,5 %-al) a kereskedelmi szálláshelyeken.

1993-ra az ágazat magához tért. Ezt követően néhány év kisebb mértékű forgalomcsökkenésétől eltekintve a turizmus bővülése figyelhető meg.

Hazánk turisztikai kínálata a nemzetközi turisztikai piac része, élesedik a verseny, köszönhetően a környező országok fejlődő turisztikai kínálatának. A válság hatására a verseny további erősödése várható. Ennek következtében a piaci pozíciók jelentős mértékű átrendeződése is bekövetkezhet.

Gazdaságunk versenyképessége jelenleg, az Európai Unióban (még az újonnan csatlakozottak körében is) a sereghajtókhoz tartozik (Matolcsy 2008). Versenytársaink komoly lépéseket tettek a válság kedvezőtlen hatásainak kivédésére, mérséklésére.

A turizmus nemzetközi és hazai makrogazdasági környezete

„A világgazdasági válság és a turizmus” témakörében a Magyar Turizmus Zrt. 2009. augusztusáig összesen 11 (a külképviseletek segítségével készített) tanulmányt tett közzé a szakemberek tájékoztatására. A sorozat első számában szinte kizárólag negatív tartalmú a gazdaságot, ill. a turizmust érintő megállapításokat lehetett olvasni. Egyértelmű recesszióról szóltak a márciusban, áprilisban, illetve májusban megjelent tájékoztatók. A negatív folyamatok lassulásáról, a növekedés első jeleiről először a júniusban megjelent számban olvashattunk. A turizmus „válság-szakirodalmából” mindenekelőtt ezen elemzések megállapításaiból kívánok néhány gondolatot kiemelni.

A megállapítások két csoportba sorolhatók. Az első csoportba hazánk turizmusát potenciálisan segítő, a második csoportba a forgalomcsökkenést okozó megállapításokat sorolhatók.

A hazai turizmust segítő tényezők

A lanyhuló keresletet elsősorban a távoli (de nem exkluzív) desztinációk szenvedhetik meg (pl.: Thaiföld vagy a Karibi szigetek).

A valutaárfolyam a külföldi turisták számára kedvező alakulása hozzájárulhat az utazási hajlandóság növekedéséhez.

A jól átgondolt üzleti modellel rendelkező fapados légitársaságok forgalmának növekedése várható, miközben a legnagyobb európai repterek forgalma jelentősen visszaesett. Tovább növelte piaci részesedését az easyJet. Bevétele 12 százalékkal emelkedett az egy évvel korábbihoz képest [www.gazdasagradio.hu].

A turisták takarékoságának köszönhetően nő az olcsóbb desztinációk népszerűsége, a középkeletre utazók szállodák forgalmának erősödése várható a 4-5 csillagos szálláshelyek forgalmának rovására.

Egyre többen választják a légi közlekedés helyett az autós utakat. A turisták a kedvező ár/érték arányú ajánlatokat keresik (2009 a nagy kiárúsítások, a last-minute akciók éve).

A legnagyobb utazási irodák kevésbé érzik a piac zsugorodását, mert tehetősebb utazóközönségük továbbra is igénybe veszi szolgáltatásaikat, legfeljebb az uticélok, ill. az utazásra fordított összeg változik. Sokan a külföldi uticélok helyett, kifejezetten belföldi üdülést terveznek.

A Wanderlust Travel Magazine felmérése szerint Magyarország a legolcsóbb desztináció Európában (és a harmadik legolcsóbb a világon) (www.wanderlust.co.uk). A hírt a legnagyobb svéd napilapok is publikálták (A világgazdasági válság és a turizmus. 2009. április 30.).

A hazai turizmust hátráltató tényezők

A WIFO (Austrian Institute of Economic Research) gazdaságkutató intézet prognózisa szerint 2009-ben a globális turizmus 1-2 %-os visszaesésre számíthat, ami elsősorban az észak-amerikai és az európai piacokat fogja érinteni. Európában átlagosan 5 %-os visszaesés várható, a nemzetközi turizmus szinte egyetlen desztináció és piaci szegmens esetében sem növekszik. Az üzleti utazások jelentős mértékű visszaesését jósolják. Az utazások lefoglalása egyre későbbre tolódik, nő a last-minute utak aránya. A 4-5 csillagos szállodák forgalmának drasztikus csökkenése várható. Néhány szállodalánc szállodáinak visszaminősítését (5 csillagosról négy csillagosra), szolgáltatásai körének szűkítését tervezi.

A fenti összeállításból látható, hogy a válság komplex jelenség, a negatív tényezők mellett biztató tendenciák is megfigyelhetők. Kérdés, hogy mi lesz a hatások eredője? A választ csak pontos statisztikai adatok birtokában tudnánk megadni, ezek hiányában a válság jelenségeinek összevetése a korábbi évek tendenciáival, ill. a már rendelkezésre álló statisztikák segíthetnek.

Hazánk turisztikai versenytársainak válaszai a válságra

A fentiekben túl fontosak versenytársainak reakciói, ami nagymértékben hozzájárulhat a turisztikai piac átrendeződéséhez. A válságjelenségekre adott válaszok, a válságot követő időszak fejlődésére is kihathatnak. A turisztikai vállalkozások életben tartása elemi érdek, mivel a turisztikai tevékenységek megszűnése egyik pillanatról a másikra bekövetkezhet, miközben egy induló vállalkozás felfutásához jó néhány év szükséges.

- Szlovákiában kevesebb társadalombiztosítási járulékot fizetnek a vállalatok és az iparendéellyel rendelkező egyéni vállalkozók. A szlovák gazdasági miniszter javasolta

- az ÁFA 19 %-ról 10 %-ra történő csökkentését, mérséklék a társasági adókat a turizmusban, adómentes üdülési csekket kívánnak bevezetni, kedvező részmunkaidős feltételeket alakítanak ki (A világgazdasági válság és a turizmus. 2009. március 31.).
- Romániában sürgősségi kormányhatározat hoztak az adómentes üdülési csekk bevezetésére. Az üdülési csekk bevezetésétől a belföldi turizmus fellendülését és a gazdaság kifehérítését várják. A Romániai Utazási Irodák Egyesülete átfogó kampányt kezdeményezett annak érdekében, hogy azonosítsa azokat a turisztikai létesítményeket, ahol súlyos hiányosságok vannak az illemhelyekhez való hozzáférés tekintetében. [A világgazdasági válság és a turizmus. 2009. március 31.]
  - Horvátország új akciótervvel szeretne a 2008-as szezonhoz hasonló eredményeket elérni.
  - Az Osztrák Hotel- és Turizmus Bank (Österreichische Hotel und Tourismusbank) 140 millió eurós hitelkeret-megállapodást írt alá az Európai Beruházási Bankkal (EIB). A hitelkeretből kedvezményes, hosszú lejáratú támogatási forráshoz juthatnak a turizmusban működő vállalkozások a szolgáltatások színvonalának javításához érdekében (A világgazdasági válság és a turizmus. 2009. június 2.).
  - Csehországban csökkentették az éttermi szolgáltatások ÁFA tartalmát.
  - Olaszországban fontolóra vették a turisztikai minisztérium ismételt felállítását, (házánkban a turizmust szakállamtitkárság irányítja). Az olasz kormány és bankszektor közötti megállapodásnak köszönhetően összesen 1,6 milliárd euró áll rendelkezésre banki hitelek formájában a turisztikai beruházások fejlesztésre. Több tartományban pénzügyi alapok létrehozására került sor a turisztikai vállalkozások megsegítésére. Az olasz kormány a magyar üdülési csekkhez hasonló utazási bonuszt fog bevezetni. Umbria tartományban a szállodaszövetség és a tour-operatorok szövetségének összefogásával a családoknak szóló utazási kedvezmény biztosítanak. A kedvezmény meghatározott időpontokra érvényes, ennek keretében a családok a felnőtteknek szóló árból kedvezményt kapnak, míg a gyerekeknek ingyenes tartózkodást biztosítanak (A világgazdasági válság és a turizmus. 2009. február 23.).
  - A nyár elejétől 5,5 % lesz a francia vendéglátásban az ÁFA kulcs mértéke. A francia köztársasági elnök bemutatta a „Grand Paris” elnevezésű városfejlesztési projektet. Az elképzelések szerint 2012-ben beinduló beruházások keretében 35 milliárd eurót költhetnek a közlekedési struktúra átalakítására, fejlesztésére, új rendszerek kiépítésére (A világgazdasági válság és a turizmus. 2009. május 19.).
  - A spanyol miniszterelnök bejelentette, hogy kormánya 100 %-ban visszatéríti azon légitársaságok számára a reptéri illetéket, amelyek az év második felében több utast hoznak Spanyolországba, mint a 2008-as év azonos időszakában (A világgazdasági válság és a turizmus. 2009. június 2.).

Versenytársaink nem tétlenek! Több országban is csökkentették (vagy tervezik) a turisztikai szolgáltatások ÁFA tartalmát, adókedvezményeket nyújtanak a turisztikai vállalkozásoknak, adómentes üdülési csekket vezetnek be (sürgősségi jelleggel), növelik a turizmus fejlesztésére fordítható támogatások összegét.

Hazánk ezzel szemben (az általános ÁFA növelés keretében) megemelte a turisztikai szolgáltatások ÁFA tartalmát, megszüntette (2010. január 1-től) az üdülési csekk adómentességét, nehéz helyzetbe hozva ezzel a sok esetben forgalmuk nagyobb részét üdülési csekkben realizáló vállalkozások sokaságát. Megítélésem szerint, bár a makrogazdasági válság terheit minél szélesebb adófizetői körben kell szétteríteni, mégis a foglalkoztatottak több mint 10 %-ának (többnyire alacsony jövedelmű) munkát adó, nagyon sérülékeny turisztikai szektor versenyképességének ilyen mértékű rontása katasztrófális hatásokat eredményezhet.

A turizmus keresletének hazai és térségi tendenciái

Tanulmányom második részében a korábbi évek tendenciáit elemzem az Észak-magyarországi régióra vonatkozóan, amit összehasonlítok a turizmus hazai illetve nemzetközi válságtényezőivel.

Megállapításaimhoz idősoros (1990-től 2007-ig terjedő időszakra vonatkozó) adatokat használok, ill. shift-share elemzés segítségével a térségek versenypozícióit, az ágazat szálláshelykínálatának szerkezetét érintő kérdéseket tárgyalok.

1. táblázat: Belföldi vendégéjszakák száma az Észak-magyarországi régióban

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Borsod-Abaúj-Zemplén	534183	465136	391564	350751	351352	344208	351828	387399	410736
Heves	429464	291032	352562	368113	442210	469445	479758	462255	490885
Nógrád	166651	134378	137100	131790	133417	152261	167314	164941	155418
<i>Észak-Magyarország</i>	<i>1130298</i>	<i>890546</i>	<i>881226</i>	<i>850654</i>	<i>926979</i>	<i>965914</i>	<i>998900</i>	<i>1014595</i>	<i>1057039</i>
Magyarország összesen	8768031	6094892	5917025	6183877	6437628	6342347	6466235	6790834	6778163
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Borsod-Abaúj-Zemplén	462344	505147	492507	537205	602550	559202	590208	601479	608988
Heves	564004	544004	507121	536050	537809	535253	547930	584738	596411
Nógrád	140251	148755	153762	153902	136124	112579	96469	98602	86316
<i>Észak-Magyarország</i>	<i>1166599</i>	<i>1197906</i>	<i>1153390</i>	<i>1227157</i>	<i>1276483</i>	<i>1207034</i>	<i>1234607</i>	<i>1284819</i>	<i>1291715</i>
Magyarország összesen	7384344	7855494	7753878	8088966	8570776	8391374	8958459	9606135	9957726

Forrás: A KSH adatai alapján saját szerkesztés

A turizmussal kapcsolatos térségi folyamatok vizsgálatakor elengedhetetlen azok eltérő jellegzetességei miatt a belföldi és külföldi vendégforgalom önálló vizsgálata.

A belföldi vendégforgalom esetében a rendszerváltozást követő visszaesés után 1993 jelentette a fordulópontot, majd ezt követően (egy-két év kisebb mértékű csökkenésétől eltekintve) töretlen növekedésről számolhatunk be. Régióink megyéi (köszönhetően a külföldi vendégek kis arányának) is az összesített értékekhez hasonlóan teljesítettek (1. táblázat).

Jelentős mértékben különbözött ettől a külföldi vendégforgalom alakulása, ami 1990-ről 1992-re „mindössze”, 23,6 %-os csökkenést mutatott a belföldi vendégforgalom 32,5 %-os szűküléséhez képest. A külföldi vendégéjszakák esetében is 1993 volt a fordulópont, azonban ezt követően nem beszélhetünk egyértelmű tendenciákról mivel a külföldi vendégforgalom 1992-től a 10 millió feletti értéken stabilizálódott (2. táblázat).

A külföldi vendégéjszakák száma régióinkban folyamatosan csökken. A 2007-es érték már csak 47,4 %-a az 1990-es év teljesítményének. Mindhárom megyében töretlen csökkenés figyelhető meg a külföldi vendégforgalom esetében.

Az országos tendenciáknak megfelelően (néhány éves késéssel) régióinkban is megfigyelhető a szállodai vendégéjszakák számának, és kereskedelmi vendégéjszakákon belüli arányának növekedése. Nógrád megye 1996-tól tartó tendenciózus forgalomcsökkenése mellett, a másik két megyében a régiós folyamatokhoz hasonló tendenciák figyelhetők meg (3. táblázat).

A külföldi és az összesített értékek összevetése alapján megállapítható, hogy a hazai turizmus növekedésének forrása „endogén” azaz egyértelműen a belföldi turizmus megerősödésének köszönhető. Régióink esetében ez különösen igaz, mivel az utóbbi évek vendégforgalmának kismértékű növekedése, csökkenő külföldi vendégforgalom mellett valósult meg. Kirajzolódnak a turizmus „növekedésének határai, hiszen a belföldi turizmus bár jelentős tartalékokkal rendelkezik, de növekedése korlátos.

2. táblázat: Külföld vendégéjszakák száma az Észak-magyarországi régióban

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Borsod-Abaúj-Zemplén	263203	234644	172323	180592	186315	147654	142930	141937	140607
Heves	213407	182914	147140	150617	132777	124725	141002	133421	162563
Nógrád	35519	21209	19771	20831	20903	14607	12337	13454	15204
<i>Észak-Magyarország</i>	<i>512129</i>	<i>438767</i>	<i>339234</i>	<i>352040</i>	<i>339995</i>	<i>286986</i>	<i>296269</i>	<i>288812</i>	<i>318374</i>
Magyarország összesen	13618495	11501013	10397542	10501658	10536133	9997713	10675519	10655647	10137686
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Borsod-Abaúj-Zemplén	140728	139282	136199	126141	135822	133095	126817	136240	135146
Heves	167688	175521	172468	147451	111766	110043	121672	101344	100463
Nógrád	15317	13765	12301	12837	10546	10018	10061	10700	7781
<i>Észak-Magyarország</i>	<i>323733</i>	<i>328568</i>	<i>320968</i>	<i>286429</i>	<i>258134</i>	<i>253156</i>	<i>258550</i>	<i>248284</i>	<i>243390</i>
Magyarország összesen	9942697	10513825	10894493	10360959	10040338	10508109	10778899	10045891	10170808

Forrás: A KSH adatai alapján saját szerkesztés

A keresletre vonatkozó megállapítások pontosításának egyik matematikai-statisztikai módszere a shift-share elemzés. A shift-share elemzés alkalmas a turizmus térségi folyamatait jellemző összetevők elkülönítésére (4. táblázat).

Az „*összes hatás*” adott térség (régió) teljesítményének eltérése attól az értéktől, ami az országos átlagos teljesítményváltozás mellett elvárható lenne. Jelen esetben az „*összes hatás*” megmutatja, hogy a régiókban eltöltött vendégéjszakák számában bekövetkezett változás (2000-ról 2007-re) mennyivel tér el attól az értéktől, mintha minden régióban az országos változás értéke lenne tapasztalható.

A „*területi hatás*” a szálláshely kategóriák esetében (pl szállodák) az jelenti, hogy mennyivel tér el a szállodák vendégéjszakáinak száma attól az értéktől, ami az átlagos régiós dinamika mellett feltételezhető. A szálláshely kategóriákra vonatkozó értékek összegzésével kapjuk az adott térségre vonatkozó ún. „*területi hatást*”, ami a térségi előnyöket, ill. hátrányokat jelenti.

Az „*ágazati hatás*” az „*összes hatás*” és a „*területi hatás*” különbsége, amely a turizmus szálláshely kínálatának szerkezeti előnyeiként, ill. hátrányaiként értelmezhető.

A KSH adatai alapján, Magyarországon 2000-ben a turisták összesen 18.369.319 2007-ben 20.128.534 vendégéjszakát töltöttek, ami 9,6 %-os növekedést jelent. 2000-ben a vendégéjszakák 62,5 %-a szállodákban, 12 %-a panziókban, 5,3 %-a turistaszállásokon, 3,9 % ifjúsági szállókban, 5,2 %-uk üdülőházakban, 11,8 % kempingekben realizálódott. 2007-re a szállodák aránya 70,2 %-ra növekedett elsősorban a turistaszállások és a kempingek forgalmának rovására. A folyamatot - figyelembe véve, hogy a vendégéjszakák összesített értékei abszolút értékben növekedtek - pozitív módon értékelhetjük, mivel a vendégforgalom a

magasabb kategóriájú szegmensekben növekedett, ami valószínűsíti a fajlagos bevételek (egy vendégéjszakára/napra jutó) országos szintű növekedését.

3. táblázat: Vendégéjszakák száma a szállodákban, az Észak-magyarországi régióban

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Borsod-Abaúj-Zemplén	239542	166816	116408	119798	160929	159508	169050	159560	157928
Heves	165276	154386	173751	241994	348274	343314	364034	346674	385253
Nógrád	40808	29365	40492	42214	47611	58064	66149	60132	52458
<i>Észak-Magyarország</i>	<i>445626</i>	<i>350567</i>	<i>330651</i>	<i>404006</i>	<i>556814</i>	<i>560886</i>	<i>599233</i>	<i>566366</i>	<i>595639</i>
Magyarország összesen	7748564	7100628	7407930	8281692	9267962	9186920	9833845	10108343	10491006
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Borsod-Abaúj-Zemplén	207224	211833	199908	202213	218929	220356	211593	247212	273546
Heves	410729	405423	394092	375609	344412	357730	400453	413319	446485
Nógrád	44859	35200	33527	27932	23948	22160	31324	24548	27639
<i>Észak-Magyarország</i>	<i>662812</i>	<i>652456</i>	<i>627527</i>	<i>605754</i>	<i>587289</i>	<i>600246</i>	<i>643370</i>	<i>685079</i>	<i>747670</i>
Magyarország összesen	10798198	11480284	11625638	11680842	11698560	12638477	13598733	13700998	14128626

Forrás: A KSH adatai alapján saját szerkesztés

Az Észak-magyarországi régió összesített vendégforgalmának 2000 és 2007 közötti növekedése meg sem közelítette az országos 9,6 %-ot, ami a régiók körében relatív pozícióromlást jelentett.

A vizsgált időszakban, a szállodákban 14,6 %-al az ifjúsági szállásokon 69,9 %-al nőtt, a panziókban jelentéktelen, a turisztaszállásokon, üdülőkben és kempingekben jelentős, 23,6, 14,5 illetve 30,8 %-os csökkenés volt megfigyelhető.

A régiókra kevésbé jellemző a magasabb kategóriájú szállások kínálatának irányába történő átrendeződés. Annak ellenére, hogy a régiókban nőtt a szállodákban (+14,6 %) és az ifjúsági szállásokban (+69,9%) eltöltött vendégéjszakák száma, annak növekedése csak az ifjúsági szállások esetében haladta meg az országos dinamikát (-0,4 %). Jelentős eredményeket csak az ifjúsági szállások könyvelhetnek el, melyek vendégforgalma több mint 69,9 %-al nőtt, a többi szegmensekben lényegében az országos értékekhez hasonlóan csökkent a vendégforgalom.

A shift-share elemzés eredményei szerint a régió turizmusának növekedésének dinamikája elmarad az országos értéktől (-137558 vendégéjszaka az országos növekedési szintet feltételezve), amelynek egyaránt vannak térség adottságaiban (-49841) illetve az ágazat szerkezetében rejlő (-97718) okai.

4. táblázat: A vendégéjszakák száma szerint elvégzett shift-share elemzés összefoglaló adatai Magyarországi régióiban (2007/2000)

	<i>a szállodákban</i>	<i>a panziókban</i>	<i>a turista-szállásokon</i>	<i>az ifjúsági szállókban</i>	<i>az üdülőházakban</i>	<i>a kempingekben</i>	Sr területi	Sa ágazati	Si összes
Közép-Magyarország	326998	-34688	-30431	99652	-25697	514	336347	519627	855974
Észak-Alföld	217185	9463	3676	11821	33826	59711	335682	-51632	284050
Dél-Alföld	8753	-14867	43928	12194	32620	28469	111096	-23949	87147
Nyugat-Dunántúl	-41076	-7319	-85487	7763	-21598	60930	-86786	23735	-63052
Észak-Magyarország	-55299	-20912	-1527	42341	-12660	-1784	-49841	-87718	-137558
Közép-Dunántúl	-62848	49587	43683	-74873	1936	-73106	-115620	-284192	-399813
Dél-Dunántúl	-393712	18735	26159	-98898	-8427	-74734	-530878	-95871	-626749

Forrás: A KSH adatai alapján saját számítások

5. táblázat: A vendégéjszakák száma szerinti összes, területi és ágazati hatás területi eloszlása Magyarországi régióiban (2007/2000)

	Si+	Si-	Sr+	Sr-	Sa+	Sa-
Közép-Magyarország	69,8%		42,9%		95,6%	
Észak-Alföld	23,1%		42,9%			9,5%
Dél-Alföld	7,1%		14,2%			4,4%
Nyugat-Dunántúl		5,1%		11,1%	4,4%	
Észak-Magyarország		11,2%		6,4%		16,1%
Közép-Dunántúl		32,6%		14,8%		52,3%
Dél-Dunántúl		51,1%		67,8%		17,6%
Ország összesen	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Forrás: A KSH adatai alapján saját számítások

Regionális összehasonlításban „az összes hatás” pozitív értékeinek túlnyomó többsége (69,8 %) a Közép-magyarországi régióban, kisebb része az Észak-alföldi régióban (23,1 %), és a Dél-alföldi régióban (7,1 %) realizálódott, ezzel szemben az országos szinttől való lemaradás elsősorban a Dél-dunántúli régióban (51,1 %), és a Közép-dunántúli régióban (32,6 %), (a két régió területén található a Balaton!) kisebb mértékben a Észak-magyarországi (11,2 %) és a Nyugat-dunántúli régióban (5,1 %) volt tapasztalható (5. táblázat).

A „területi hatások” esetében lényegében az „összes hatás” értékeihez hasonló számokkal találkozhatunk a különbséggel, hogy a pozitív értékek kisebb része jut a Közép-magyarországi régióra, nagyobb hányada az Észak-alföldi (42,9 %), és a Dél-alföldi régióra (14,2 %). A negatív értékek esetében sajnos ismét találkozhatunk régiókkal (6,4 %), a legnagyobb mértékű a Dél-dunántúli (67,8 %), Közép-dunántúli (14,8 %), és a Nyugat-dunántúli (11,1 %) régió részesedése.

Az „ágazati hatások” pozitív értékeinek szinte teljes egésze a Közép-magyarországi régióra jut (95,6 %), miközben a negatív értékek térben dekoncentráltak, legnagyobb részük a Dél-dunántúli (17,6 %), a Közép-dunántúli (52,3 %), illetve az Észak-magyarországi régióra (16,1 %) jut. Érdemes kiemelni, hogy a negatív „területi és ágazati” hatások esetében a Dél-dunántúli, a Közép-dunántúli régió helyzete fordított: a Dél-dunántúli régióban a kedvezőtlen területi, míg a Közép-dunántúli régióban az szerkezeti problémák dominálnak.

6. táblázat: A vendégéjszakák száma szerint elvégzett shift-share elemzés összefoglaló adatai az Észak-magyarországi régióban (2007/2000)

	<i>a szállodákban</i>	<i>a panziókban</i>	<i>a turista-szállásokon</i>	<i>az ifjúsági szállókban</i>	<i>az üdülő-házakban</i>	<i>a kempingekben</i>	Sr területi	Sa ágazati	Si összes
Borsod	12846	6813	11621	54087	2356	8382	96106	-58117	37989
Heves	-52463	5666	-11355	3234	-7975	-9421	-72315	-19244	-91559
Nógrád	-15681	-33391	-1793	-14980	-7040	-745	-73631	-10357	-83987

Forrás: A KSH adatai alapján saját számítások

Tovább árnyalhatóak a régió vendégforgalmának folyamatai, amennyiben az elemzést megyei szinten is elvégezzük. A megyék közül egyedül Borsod-Abaúj-Zemplén megye vendégforgalmának növekedése haladta meg az országos átlagot (29,1 %), Heves megyében enyhe (-3,9 %) Nógrád megyében drasztikus (42,1 %) csökkenés volt tapasztalható (6. táblázat).

Borsod-Abaúj-Zemplén megye minden szálláshely típus esetében az országos szintet meghaladó növekedési ütemet tudott felmutatni, figyelemre méltó az ifjúsági szállások 640 %-os növekedése. Különösen fájó a régió szempontjából Heves megye térszerte a szállodai vendégéjszakák esetében az országos növekedéshez képest (-52473) (7. táblázat). Nógrád megye a vendégforgalom tekintetében tovább marginalizálódik, minden kereskedelmi szálláshely csoportokban legkevesebb 21,5 %-os csökkenés figyelhető meg (a kempingekben 70,5 %-os!).

Heves és Nógrád megyének negatív „összes hatás” értékének döntő többsége a „területi” tényezőknek köszönhető azaz, egyik megye sem volt képes megfelelő válaszokat adni a szállodák, illetve panziók vendégforgalmát pozitívan érintő fogyasztói szokások változásaira.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye az országos „összes hatás” 2,6 %-ából, a „területi hatás” pozitív részének 8,3 %-al részesedik, miközben a negatív „ágazati hatás” értéke is jelentős (-58117). Miközben a megye növekedése átlag feletti volt, a szálláshelyek szerkezetében bekövetkező kedvező országos tendenciák kevésbé jelentek meg.

Heves és Nógrád megye 6,3 és 5,7 %-al részesedik az „összes hatás” negatív értékeiből, amelyek elsősorban „területi” okokra vezethetők vissza.

7. táblázat: A vendégéjszakák száma szerinti összes, területi és ágazati hatás területi magoszlása a megyékben (%) (2007/2000)

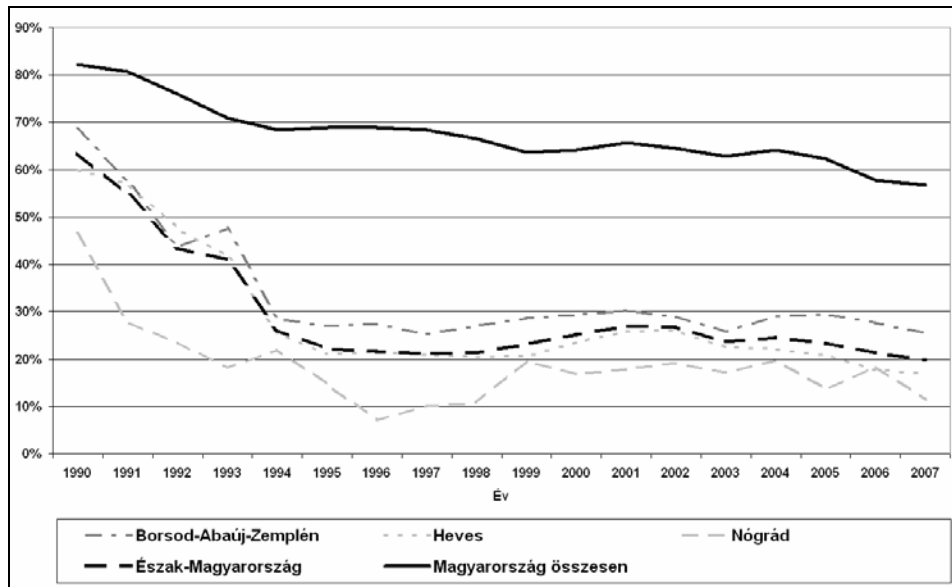
	Si+	Si-	Sr+	Sr-	Sa+	Sa-
Budapest	55,8		25,0		82,6	
Hajdú-Bihar	12,9		14,9		2,6	
Vas	5,2		11,1			8,2
Jász-Nagykun-Szolnok	4,6		11,1			9,5
Csongrád	4,5		7,0			2,4
Békés	3,6		3,0		2,8	
Pest	2,8		4,2			1,2
Borsod-Abaúj-Zemplén	2,6		8,3			9,1
Tolna	2,5		3,6			0,7
Szabolcs-Szatmár-Bereg	1,9		3,1			1,2
Zala	1,9			1,6	7,2	
Fejér	1,7		5,9			6,9
Komárom-Esztergom		1,6	2,9			8,8
Bács-Kiskun		2,2		0,4		4,2
Nógrád		5,7		6,4		1,6
Heves		6,3		6,3		3,0
Baranya		9,5		9,5		4,4
Győr-Moson-Sopron		11,4		17,0	4,7	
Veszprém		27,4		18,8		28,8
Somogy		35,9		40,0		9,9
Ország összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: A KSH adatai alapján saját számítások

A turizmus kínálatának hazai és térségi tendenciái

A turizmus keresletét jellemző legfontosabb mutatószámok kiértékelését követően, szükségesnek tartottam a turisztikai kínálat bemutatását, hiszen annak összetétele nagymértékben hozzájárulhat a válságjelenségek kivédéséhez, vagy azok elmélyüléséhez.

A turizmus fejlesztésével, fejlődésével kapcsolatban gyakran felmerülő kérdés, hogy azért alacsony a turisták száma, mert nincs elegendő, az igényeknek megfelelő szállás, vagy azért alacsony a szállásférőhelyek száma, mert kevés a térségbe érkező vendég. A kérdés e tanulmány segítségével sem válaszolható meg, azonban kutatási eredményeim adalékkul szolgálhatnak a kérdéskörrel kapcsolatos elképzelések bővüléséhez.

3. ábra: Külföldiek által eltöltött vendégéjszakák aránya a szállodákban

Forrás: A KSH adatai alapján saját szerkesztés

Szállodában megszállni Magyarországon 1990-ben még szinte kizárólag a külföldiek „privilegiuma” volt. Mindez manapság már egyáltalában nem állítható, hiszen 2007-re a vendégek közel 45 %-a hazai. Sajnálatos módon régióink „túlzottan is megelőzi” az országos tendenciákat, hiszen 2007-ben 20 % alatti volt a külföldiek aránya (3. ábra).

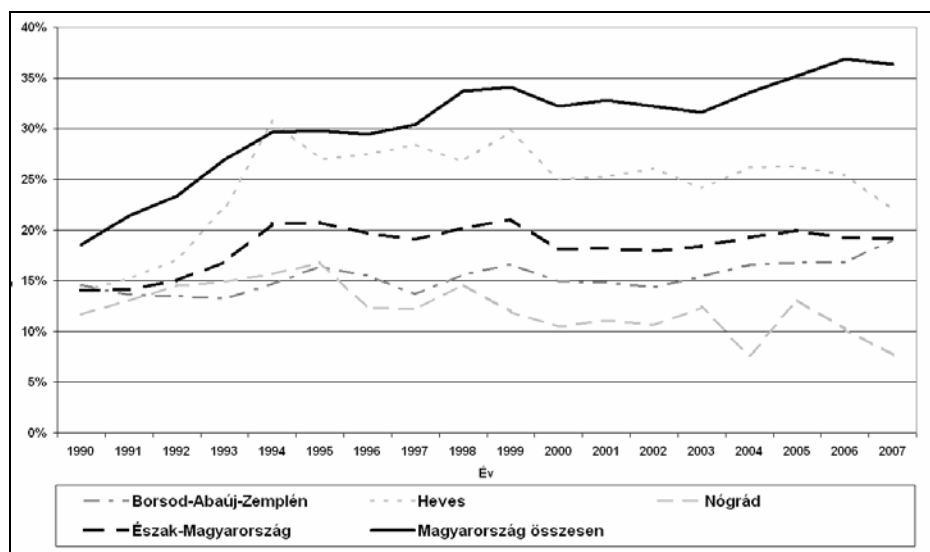
1990-től napjainkig hazánkban a szállodák szállásférőhelyeinek aránya a kereskedelmi szállásférőhelyekből 18 %-ról 36 %-ra emelkedett. Régióinkban ilyen dinamikus növekedés nem volt megfigyelhető (4. ábra).

Mivel a szállodák vendégforgalmának nagyobbik része a mai napig külföldi, fölmerül a kérdés, hogy a válság időszakában az esetleges külföldi vendégforgalom csökkenést képes lehet-e ellensúlyozni a hazai turisták preferenciáinak (külföldi úticélt belföldre cserélő) kedvező irányú változása.

2000-ben Magyarországon a kereskedelmi szállások férőhelyeinek száma 312.714, 2007-ben 314.742 volt, ami 0,6 %-os növekedést jelentett a vizsgált időszakban. A férőhelyek szálláshely-kategóriák szerinti megoszlása követte a turisták igényeinek változását. 32,3 %-ról 36,3 %-ra növekedett a szállodai férőhelyek aránya, elsősorban a kempingek férőhelyeinek a rovasára (32,8-ról 29,8-ra). Jelentősebb növekedés következett be az ifjúsági szállások (+8,8 %) férőhelyeinek számának esetében (igaz alacsony bázisról indulva).

A kínálattal kapcsolatos megállapításaim pontosítására, hasonlóan a keresleti vizsgálatokhoz, shift-share elemzést készítettem.

Régióink esetében a szálláshely-kínálat alakulása lényegesen eltér az országos tendenciáktól. A régió szállásférőhelyeinek bővüléséhez képest (+18,5 %), jelentősebb (+25,5 %-os) szállodai férőhelyszám növekedés ellenére, annak aránya mindössze 19,1 %-os volt (az országos 36,3 %-os értékhez képest) az összes férőhelyhez képest. A régióban az országos szinthez képest nagyobb a panziók, turistaszállások, ifjúsági szállók, üdülők és kempingek férőhelyeinek aránya.

4. ábra: Szállodák szállásférőhelyeinek aránya a kereskedelmi szállásférőhelyekből
 Forrás: A KSH adatai alapján saját szerkesztés

8. táblázat: A kereskedelmi szállások férőhelyeinek száma szerinti shift-share elemzés összefoglaló adatai Magyarország régióiban (2007/2000)

	<i>a szállodákban</i>	<i>a panziókban</i>	<i>a turista-szállásokon</i>	<i>az ifjúsági szállókban</i>	<i>az üdülőházakban</i>	<i>a kempingekben</i>	Sr területi	Sa ágazati	Si összes
Észak-Magyarország	722	-992	900	1403	-173	4969	6829	-858	5971
Észak-Alföld	934	-801	-445	955	154	4872	5669	-996	4673
Dél-Alföld	-103	-937	3528	492	-61	69	2988	-566	2422
Közép-Magyarország	2829	-338	-789	-991	-703	-2663	-2655	3252	597
Nyugat-Dunántúl	293	1381	-2437	408	-545	-923	-1824	4	-1819
Közép-Dunántúl	-834	755	150	-658	562	-3708	-3733	-1058	-4791
Dél-Dunántúl	-3841	932	-907	-1609	765	-2615	-7275	221	-7053

Forrás: A KSH adatai alapján saját számítások

Régióink esetében az egyes kategóriákra jellemző országos dinamikához képest a szállodák, turistaszállások, ifjúsági szállók, és kempingek esetében figyelhetünk meg kedvezőbb

tendenciákat (8. táblázat). Érdekes kiemelni, hogy a szállodai férőhelyek számának 25,5 %-os növekedése jelentős mértékben meghaladta az országos bővülést (+13,5 %).

A férőhelyszám, mint a turisztikai kínálat kiemelten fontos eleme esetében elmondható, hogy a régiók között az Észak-magyarországi régió pozíciója javult a legnagyobb mértékben. A többi régióban a vizsgált időszakban tényleges csökkenésről csak a Dél-dunántúli (-10,5 %) a Közép-dunántúli (-7,8 %) és a Nyugat-dunántúli régió (-3,1 %) számolhat be

9. táblázat: A kereskedelmi szállások férőhelyeinek száma szerinti összes, területi és ágazati hatás területi eloszlása Magyarországi régiókban (2007/2000)

	Si+	Si-	Sr+	Sr-	Sa+	Sa-
Észak-Magyarország	43,7%		44,1%			24,7%
Észak-Alföld	34,2%		36,6%			28,6%
Dél-Alföld	17,7%		19,3%			16,3%
Közép-Magyarország	4,4%			17,1%	93,5%	
Nyugat-Dunántúl		13,3%		11,8%	0,1%	
Közép-Dunántúl		35,1%		24,1%		30,4%
Dél-Dunántúl		51,6%		47,0%	6,4%	0,0%
Ország összesen	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Forrás: A KSH adatai alapján saját számítások

Az 9. táblázat értékei némileg árnyalják az elsöre rendkívül kedvező képet. Régiók pozitív „összes” illetve „területi” hatások értékekkel büszkélkedhet, azonban a szálláshelykínálat szerkezetének pozitív irányú változása elmarad az országos kínálat „megtisztulásának” mértékétől (a magasabb kategóriájú szálláshelyek irányába).

10. táblázat: A kereskedelmi szállások férőhelyeinek száma szerint elvégzett shift-share elemzés összefoglaló adatai az Észak-magyarországi régió megyéiben (2007/2000)

	a szállodákban	a panziókban	a turista-szállásokon	az ifjúsági szállókban	az üdülőházakban	a kempingekben	Sr területi	Sa ágazati	Si összes
Borsod	981	-1012	1041	1523	272	1126	3930	-643	3287
Heves	0	455	-175	279	-316	3352	3596	-92	3504
Nógrád	-258	-435	34	-399	-129	490	-697	-123	-820

Forrás: A KSH adatai alapján saját számítások

A férőhelyek számának növekedése a vizsgált időszakban az „összes hatás” értékének arányában leginkább az Észak-magyarországi (43,7 %) és Dél-alföldi régióban (23,2 %) volt megfigyelhető, miközben a férőhelyszám csökkenés 51,6 %-a a Dél-dunántúli és a Közép-dunántúli régióban (36,6 %) koncentrált. Érdekes kiemelni, hogy a férőhelyszám növekedése minden esetben (a Közép-magyarországi régió kivételével) negatív, míg a férőhelyszám csökkenés pozitív strukturális hatásokkal párosult.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a szállásférőhelyek számának csökkenése egyfajta strukturális „megtisztulással” párosul, miközben annak növekedése strukturális romlásokat is előidézik, ami a tökéllátottsággal kapcsolatos problémákra, illetve a fejlesztési források nem megfelelő felhasználására utalhat.

A megyei adatok tovább pontosítják az elemzések eredményeit. Régiók három megyéje közül kettőben az országos növekedéshez képest gyorsabban bővült a szállásférőhelyek száma.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye esetében érdemes kiemelni, hogy a szállodák férőhelyeinek bővülése (+53,5 %) jelentős mértékben meghaladta az országos értékeket (+23,4 %), Heves megye növekedése elmaradt attól (+13,5 %), miközben Nógrád megye 40 %-os visszaesést mutatott (10 táblázat).

A kereskedelmi szállások férőhelyeinek száma szerint elvégzett shift-share elemzés esetében mindhárom megyében a „területi hatás” értékei (abszolút értékben) meghaladták az ágazati értékeket, azaz egyik megye sem tudta követni a kedvező, a szálláshelykínálat struktúráját jellemző országos folyamatokat.

A kereslet eddig vizsgált mutatóihoz képest (vendégéjszakák, külföldiek, belföldiek által eltöltött vendégéjszakák) jelentős eltérés mutatkozik az összes hatás értékeinek területi eloszlásában. A pozitív „összes hatás” értékeinek térbeli eloszlása egyenletesebb, míg a negatív értékek 89,2 %-ban öt megyére (Baranya, Somogy, Pest, Veszprém, Vas,) koncentrálnak. A „területi hatások” értékei az „összes hatáshoz” hasonlóan alakult, azzal a különbséggel, hogy a „területi hatások” esetében 13 megye részesedett a pozitív, 7 megye a negatív értékekből (11. táblázat).

11. táblázat: A kereskedelmi szállások férőhelyeinek száma szerinti összes, területi és ágazati hatás területi eloszlása a megyékben (2007/2000)

	Si+	Si-	Sr+	Sr-	Sa+	Sa-
Heves	15,1%		15,2%			2,3%
Borsod-Abaúj-Zemplén	14,2%		16,6%			16,0%
Csongrád	13,6%		14,7%			8,2%
Jász-Nagykun-Szolnok	9,1%		11,2%			13,2%
Budapest	9,0%		0,0%	4,6%	78,5%	
Szabolcs-Szatmár-Bereg	8,3%		9,6%			9,1%
Zala	7,1%		6,4%		3,3%	
Fejér	6,9%		8,3%			9,0%
Békés	6,8%		6,1%		3,3%	
Tolna	5,6%		5,3%		1,3%	
Hajdú-Bihar	2,8%		3,2%			2,5%
Komárom-Esztergom	1,5%		3,1%			9,3%
Vas		0,9%	0,4%			7,2%
Nógrád		3,5%		2,9%		3,0%
Pest		6,4%		6,7%	2,2%	
Bács-Kiskun		9,9%		8,1%		9,2%
Baranya		11,4%		10,6%		3,1%
Győr-Moson-Sopron		14,1%		14,5%	4,0%	
Somogy		24,7%		25,4%	7,3%	
Veszprém		29,1%		27,1%		8,0%
Ország összesen	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Forrás: A KSH adatai alapján saját számítások

Az ágazati hatások pozitív értékei túlnyomó részben a fővárosra jutnak (78,5 %). A pozitív értékekből mindössze 6 további megye, a negatív értékekből viszont 13 megye részesedik.

A megyei vizsgálat eredményei megerősítik a régiós vizsgálat eredményeit. Miközben a szálláshelyek férőhelyeinek száma a vidék számos térségében dinamikusan növekszik, a szálláshely összetételében bekövetkező, a magasabb szálláshely kategóriák irányába történő elmozdulás elsősorban a fővárosban jelentkezik, bár hasonló irányú, kevésbé intenzív szerkezeti átalakulás vidéken is megfigyelhető.

Az elemzések eredményeinek összevetése a turizmus válságának jellemzőivel

Az kereslet és kínálat elemzésének segítségével megismerhetők hazánk és régióink turizmusának alapvető folyamatai, a változások irányai. Az értékelések és a turizmus általános hazai és nemzetközi tendenciáinak összevetésével az alábbi összefüggések fogalmazhatóak meg.

Hazánk a legfontosabb küldő országokhoz közel helyezkedik el, így az utazásán „spórolni kívánó közeli országok állampolgárai számára vonzóvá válhat.

A térségek elérhetősége alapvetően meghatározza a külföldi vendégforgalmat, legnagyobb esélye a Budapesttől max. 1 óra távolságra található turisztikai desztinációknak van.

A versenyképességüket javító fapados légitársaságok forgalmának növekedése fővárosunk turizmusára kedvező hatásokkal lehet.

A középkelet-ázsiai szállodák forgalmának általános erősödése kedvező lehet régióink számára (ahol jelenleg mindössze egy 5 csillagos szálloda van). Érdemes megemlíteni, hogy hazánkban több szálloda is négycsillagosként pozicionálja magát, bár ötcillagos besorolást is kaphatna, mivel így kevésbé gondolják drágának az érdeklődők.

Az autós utak számának növekedése elsősorban az Észak-dunántúli régiót érintheti kedvezően, számunkra a keleti piacok erősítése jelenhet meg kívánatos célként.

12. táblázat: Miskolc turizmusának összefoglaló adatai 1995-2008

Év	Vendégszám (fő)			Vendégéjszakák Összesen	Férőhely Ágy	Átlagos tartózkodási Idő Nap
	Külföldi	Belföldi	Összesen			
1995	28 409	73 837	102 246	232 939	5 427	2,30
1996	30 942	73 837	104 779	252 465	6 149	2,40
1997	25 164	74 124	99 288	235 517	5 517	2,40
1998	24 694	83 253	107 947	252 633	4 887	2,30
1999	22 463	96 108	118 571	274 472	5 534	2,30
2000	21 109	102 625	123 734	269 380	6 294	2,20
2001	20 813	94 940	115 753	232 650	6 225	2,00
2002	20 460	107 715	128 175	265 124	5 842	2,10
2003	20 396	110 059	130 455	258 925	5 532	2,10
2004	20 569	95 606	116 175	237 561	5 532	2,04
2005	19 900	96 819	116 719	224 026	4226	1,90
2006	20 798	91 175	111 973	234 105	4200	2,10
2007	21 229	96 339	117 568	246 242	4 875	2,10
2008	20 467	89 135	109 602	225 109	4 639	2,10

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztés

A belföldi vendégforgalom növekedéséből profitálhat régióink, míg a külföldi vendégek számának csökkenése (rendkívül alacsony arányuk miatt) kevésbé fogja érinteni.

Térségünk árszínvonala országos összehasonlításban alacsony, ami csak kedvező ár/érték arány esetében vonzó a turisták számára.

Adalékok régióink turizmusának helyzetére a válság időszakában

2009-re vonatkozóan regionális összesítésben még nem állnak rendelkezésre a turizmussal kapcsolatos adatok, Miskolcon már elkészültek a 2009. I. és II. negyedévre vonatkozó statisztikák. Annak ellenére, hogy a régióra vonatkozó következtetések levonására egy település turisztikai adatai nem elégségesek, mégis a széles körű szolgáltatásokat nyújtó, népességszámát tekintve legnagyobb településének adatai iránymutatást adhatnak.

Az 1995-2008-as időszakban 2003-tól egyértelmű vendégszám csökkenést figyelhetünk meg (12. táblázat) Miskolcon. A tendencia 2009-ben is folytatódott, a kereskedelmi szálláshelyek belföldi és külföldi vendégforgalma egyaránt csökkent az I. és II. negyedévben (13. táblázat).

13. táblázat: A miskolci kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakái Miskolcon 2007-2009

		2007	2008	2009
I. negyedév	külföldi	7 378	7 956	6 534
	belföldi	34 745	27 545	21 872
	összes	42 123	35 501	28 406
II. negyedév	külföldi	15 443	14 247	13 311
	belföldi	48 161	40 628	36 152
	összes	63 604	54 114	49 463
III. negyedév	külföldi	21 752	16 709	0
	belföldi	72 429	74 713	0
	összes	94 181	91 422	0
IV. negyedév	külföldi	8 746	9 003	0
	belföldi	37 578	36 682	0
	összes	46 324	45 685	0
Összesen	külföldi	53 319	47 915	19 845
	belföldi	192 913	179 568	58 024
	összes	246 232	226 722	77 869

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztés

A szállodák esetében némileg eltérő folyamatokat regisztráltak. Az I. negyedév egyértelmű csökkenését követően úgy tűnik a II. negyedév mutatószámai már kedvezően alakultak a külföldi és belföldi vendégforgalom esetében egyaránt (13. táblázat). Úgy tűnik Miskolc középkategóriás, országos összehasonlításban olcsó szállodai kínálata, megfelel a válság időszakának keresletének, ami többek között az áremelések elhalasztásának, a marketing aktivitás növelésének köszönhető (14. táblázat).

14. táblázat: A miskolci szállodák vendégéjszakái 2007-2009

		2007	2008	2009
I. negyedév	külföldi	4 718	6 053	5 750
	belföldi	19 170	16 088	12 011
	összes	23 888	22 141	17 761
II. negyedév	külföldi	4 405	10 367	11 185
	belföldi	10 775	17 401	17 588
	összes	15 180	27 768	28 773
III. negyedév	külföldi	16 017	12 553	0
	belföldi	27 314	33 120	0
	összes	43 331	45 673	0
IV. negyedév	külföldi	6 485	7 689	0
	belföldi	20 947	21 687	0
	összes	27 432	29 376	0
Összesen	külföldi	31 625	36 662	16 935
	belföldi	78 206	88 296	29 599
	összes	109 831	124 958	46 534

Forrás: A KSH adatai alapján szerkesztés

Összefoglalás

A válság hatásai valószínűleg csak rövidtávon, érintik hazánk és az Észak-magyarországi régió turizmusát. Annak elmúltával a korábbi tendenciákhoz hasonlóan fog alakulni a turizmus teljesítménye.

A turisták takarékosak, csökken a 4-5 csillagos szállások forgalma, miközben a közepkategóriás szállodák kevésbé érezték meg a válságot, egyes térségekben még növekedést is regisztráltak.

A válság hatására elsősorban a külföldi, különös mértékben a tengerentúli vendégek száma csökkent.

Régióinkat kevésbé érinti a külföldi vendégforgalom csökkenése (annak nagyon alacsony arányából adódóan).

A kvalifikált munkaerőt foglalkoztató szállodák piaci aktivitásuk növelésével forgalomcsökkenést is felmutathatnak, azonban az árak stagnálása, ill. az infláció mértékénél alacsonyabb mértékű áremelések reálértéken csökkenő bevételeket eredményezhetnek.

Felhasznált irodalom

- Javier Capó Parrilla, Antoni Riera Font, Jaume Rossello Nadal: *TOURISM AND LONG-TERM GROWTH* A Spanish Perspective. *Annals of Tourism Research*, Vol. 34, No. 3, pp. 709–726, 2007.
- KSH gyorstájékoztató. *Bruttó hazai termék*, 2009. II. negyedév. Budapest, 2009. augusztus 13. Yearbook of Tourism Statistics, 2009 Edition (Data 2003 – 2007)
- Matolcsy György: *Éllovasból sereghajtó*. Éghajlat könyvkiadó, Budapest, 2008.
- <http://www.gazdasagradio.hu/cikk/26942/> (2009.09.03)
- http://www.wanderlust.co.uk/article.php?page_id=2385 (2009.09.03)
- A világgazdasági válság és a turizmus* - A Magyar Turizmus Zrt. tájékoztatója a turisztikai külképviseletektől érkező információk alapján. Budapest, 2009. február 23.
- A világgazdasági válság és a turizmus* - A Magyar Turizmus Zrt. tájékoztatója a turisztikai külképviseletektől érkező információk alapján. Budapest, 2009. március 31.
- A világgazdasági válság és a turizmus* – Információk első kézből a Magyar Turizmus Zrt. Külképviseleitől. Budapest, 2009. április 14.
- A világgazdasági válság és a turizmus* – Információk első kézből a Magyar Turizmus Zrt. Külképviseleitől. Budapest, 2009. április 30.
- A világgazdasági válság és a turizmus* – Információk első kézből a Magyar Turizmus Zrt. Külképviseleitől. Budapest, 2009. május 19.
- A világgazdasági válság és a turizmus* – Információk első kézből a Magyar Turizmus Zrt. Külképviseleitől. Budapest, 2009. június 2.
- A világgazdasági válság és a turizmus* – Információk első kézből a Magyar Turizmus Zrt. Külképviseleitől. Budapest, 2009. június 9.
- A világgazdasági válság és a turizmus* – Információk első kézből a Magyar Turizmus Zrt. Külképviseleitől. Budapest, 2009. június 26.
- A világgazdasági válság és a turizmus* – Információk első kézből a Magyar Turizmus Zrt. Külképviseleitől. Budapest, 2009. július 14.
- A világgazdasági válság és a turizmus* – Információk első kézből a Magyar Turizmus Zrt. Külképviseleitől. Budapest, 2009. július 27.